

MASARYKOVA UNIVERZITA EKONOMICKO-SPRÁVNÍ FAKULTA

Pojištění jako způsob eliminace následků živelních rizik

PhDr. Vladimír Příklad
Ministerstvo financí

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

PROTIPOVODŇOVÉ VZDĚLÁVACÍ A VÝZKUMMÉ CENTRUM

Pojištění jako způsob eliminace následků živelních rizik

1. Pojištění - přímé přebírání rizik
2. Soupojištění - horizontální rozložení rizika
3. Zajištění - vertikální rozložení rizika
4. Alternativní způsoby rozložení rizik velkého rozsahu
5. Závěr

Pojištění - přímé přebírání rizik

Historie

- Čína - 3000 př. n. l. - rozdělení zboží více obchodníků na více lodí; 2 500 př. n. l. Egypt - pravidelné příspěvky kameníků, z nichž pak mohly být vyplaceny výdaje spojené s pohřbem některého z nich; 1000 př. n. l. - Rhodos - zákon o tvorbě společného fondu, Recko - zápůjčka; Itálie - 1347 první dochovaná pojistná smlouva; první dochovaná zajišťovací smlouva - 1370 na část cesty z Janova do Sluys (Biskajský záliv a průliv La Manche); první dochovaná smlouva o soupojištění - 1531 Antverpy a Bruggy 44 soupojistitelů;
- Čechy - 1699 přišel Jan Kryštof Bořek s návrhem na zavedení povinného požárního fondu, do kterého by přispívali všichni občané, jeho nápad ale nebyl realizován. Následně 78 let na to vznikla první pojišťovna, která se zabývala řešením škod v důsledku požárů na polních zásobách, nábytku, nářadí a dobytku. Dlouho ale neexistovala. Po roce 1822 začali na českém území operovat dvě zahraniční pojišťovny, které měly sídla ve Vídni a Terstu. V roce 1827 byla v Praze založena První česká vzájemná pojišťovna, krátce na to i Moravsko-slezská vzájemná pojišťovna.

Pojištění - přímé přebírání rizik

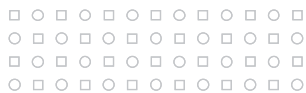
§ 2758 nového OZ - pojistná smlouva jako smlouva odvážná (aleatorní)

Pojistnou smlouvou se pojistitel zavazuje vůči pojistníkovi poskytnout jemu nebo třetí osobě pojistné plnění, nastane-li nahodilá událost krytá pojištěním (pojistná událost), a pojistník se zavazuje zaplatit pojistiteli pojistné.

Pojištění - přímé přebírání rizik

- Pojistné nebezpečí a pojistné riziko
- Sazba pojistného – kvalitativní ohodnocení pojistného rizika
- Pojistný kmen
- Tvorba technických rezerv – časové rozlišování výnosů a nákladů podle roku, ve kterém vznikly
- Investování
- Solventnostní požadavky

Pojištění - přímé přebírání rizik

Technické rezervy tuzemské pojišťovny- neživotní pojištění

- rezerva na nezasloužené pojistné,
- rezerva na pojistná plnění,
- rezerva na prémie a slevy,
- vyrovnávací rezerva,
- rezerva pojistného neživotních pojištění,
- rezerva na splnění závazků z ručení za závazky Kanceláře podle zákona upravujícího pojištění odpovědnosti z provozu vozidla,
- jiná rezerva.

Pojištění - přímé přebírání rizik

■ Hodnota technických rezerv odpovídá částce, kterou by pojišťovna nebo zajišťovna podle odstavce 1 musela zaplatit za okamžitý převod příslušných, pojistných nebo zajistných závazků na jinou pojišťovnu nebo zajišťovnu. Hodnota technických rezerv je rovna součtu nejlepšího odhadu a rizikové přírážky.

■ Hodnota rizikové přírážky musí být taková, aby zajistila, že hodnota technických rezerv odpovídá částce, kterou by jiná pojišťovna nebo zajišťovna mohla požadovat, aby převzala závazky z pojišťovací nebo zajišťovací činnosti pojišťovny nebo zajišťovny.

■ Výpočet nejlepšího odhadu provádí pojišťovna a zajišťovna bez odečítání pohledávek ze zajištění.

Pojištění - přímé přebírání rizik

- Pojišťovna může vytvářet **fond zábrany škod**. Výši tvorby fondu zábrany škod si stanoví pojišťovna. Fond zábrany škod se používá k úhradě nákladů na předcházení škodám a jejich minimalizaci a na propagaci zábranných opatření.
- Vzhledem k tomu, že tvorba tohoto fondu není daňově uznatelným nákladem ze základu daně z příjmů, pojišťovny tento fond v současnosti netvoří a ani právní úprava takovou povinnost pojišťovnám nestanoví.

Soupojištění - horizontální rozložení rizika

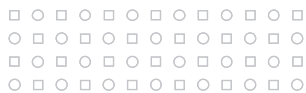
§ 2816 a 2817 nového OZ - Je-li týž pojistný zájem pojištěn proti těmž pojistnému nebezpečí a pro tutéž dobu u několika pojistitelů, vzniká množné pojištění. Množné pojištění může vzniknout jako

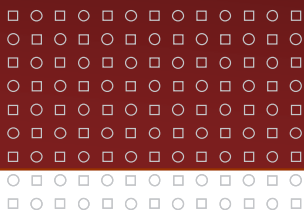
- a) **soupojištění**, byla-li uzavřena smlouva mezi pojistníkem a více pojistiteli zastoupenými vedoucím pojistitelem a zavázal-li se pojistník platit jediné pojistné,

Soupojištění - horizontální rozložení rizika

- Určení vedoucího soupojistitele
- Možnost vzniku soupojištění s vědomím pojistníka
- V rámci soupojištění lze smlouvu uzavřít i mezi pojistníkem a více pojistiteli, kteří si ujednali společný postup při pojištění určitých pojistných nebezpečí, a to jménem a na účet všech pojistitelů, a určili vedoucího pojistitele, popřípadě pověřili plněním jeho povinností společný orgán vytvořený k tomuto účelu, anebo pojišťovacího zprostředkovatele kvalifikovaného podle jiného zákona pro vyšší stupeň odborné způsobilosti.

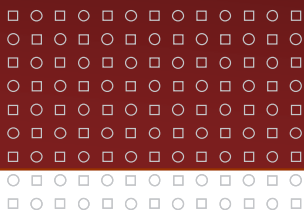

Zajištění - vertikální rozložení rizika

Význam zajištění:

- Zvýšení kapacity pojistitele;
- Homogenizace pojistného kmene;
- Stabilizace výsledků;
- Rozložení a diverzifikace rizika;
- Finanční výhody;
- Přístup k profesionálním službám.

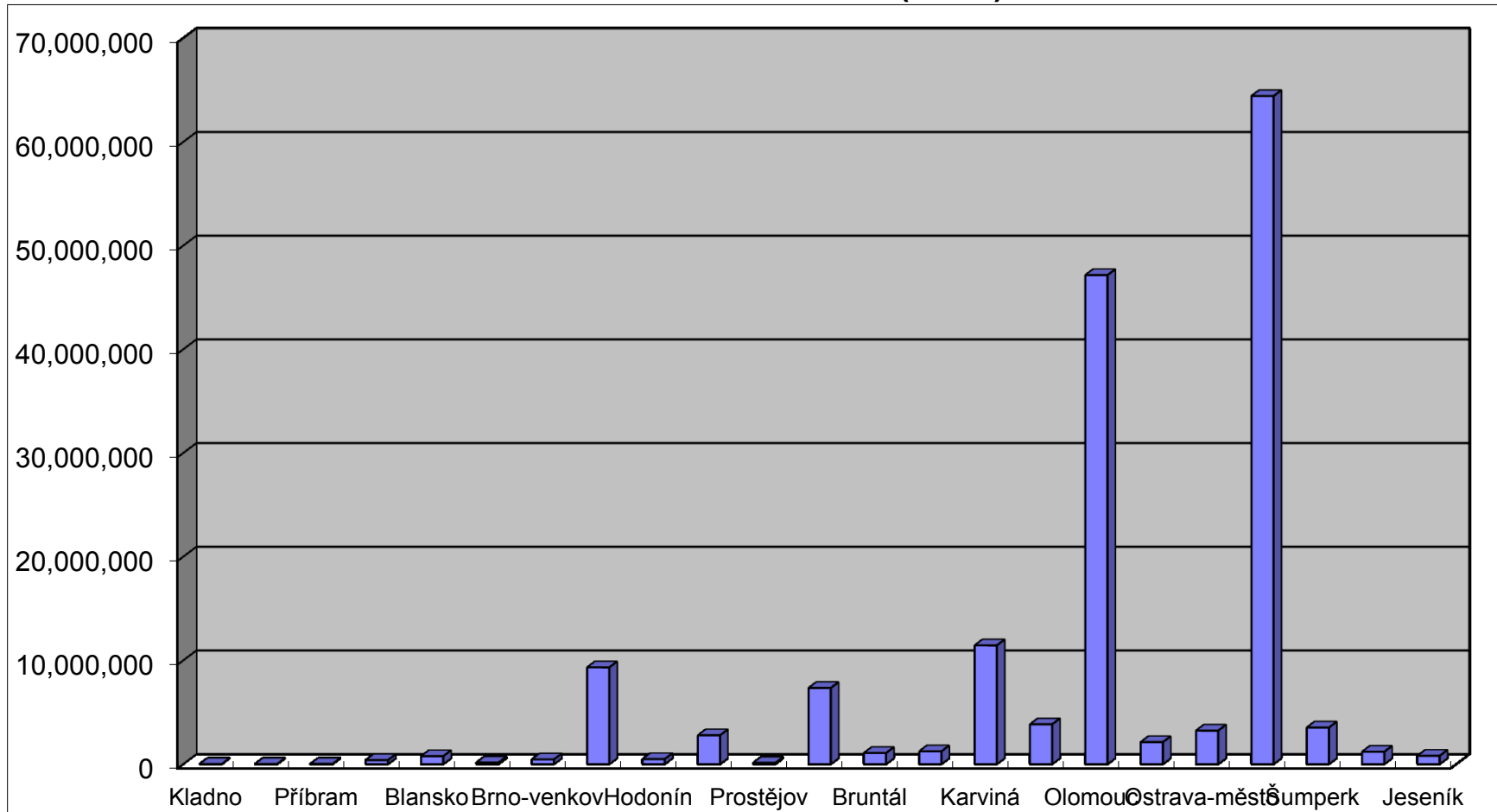
Zajištění - vertikální rozložení rizika

- Fakultativní - obligatorní
- Proporcionální - neproporcionální
- Proporcionální - kvótové
 - excedentní
- Neproporcionální - zajištění druhého rizika
 - zajištění nadměrku škod
 - zajištění ročního nadměrku škod

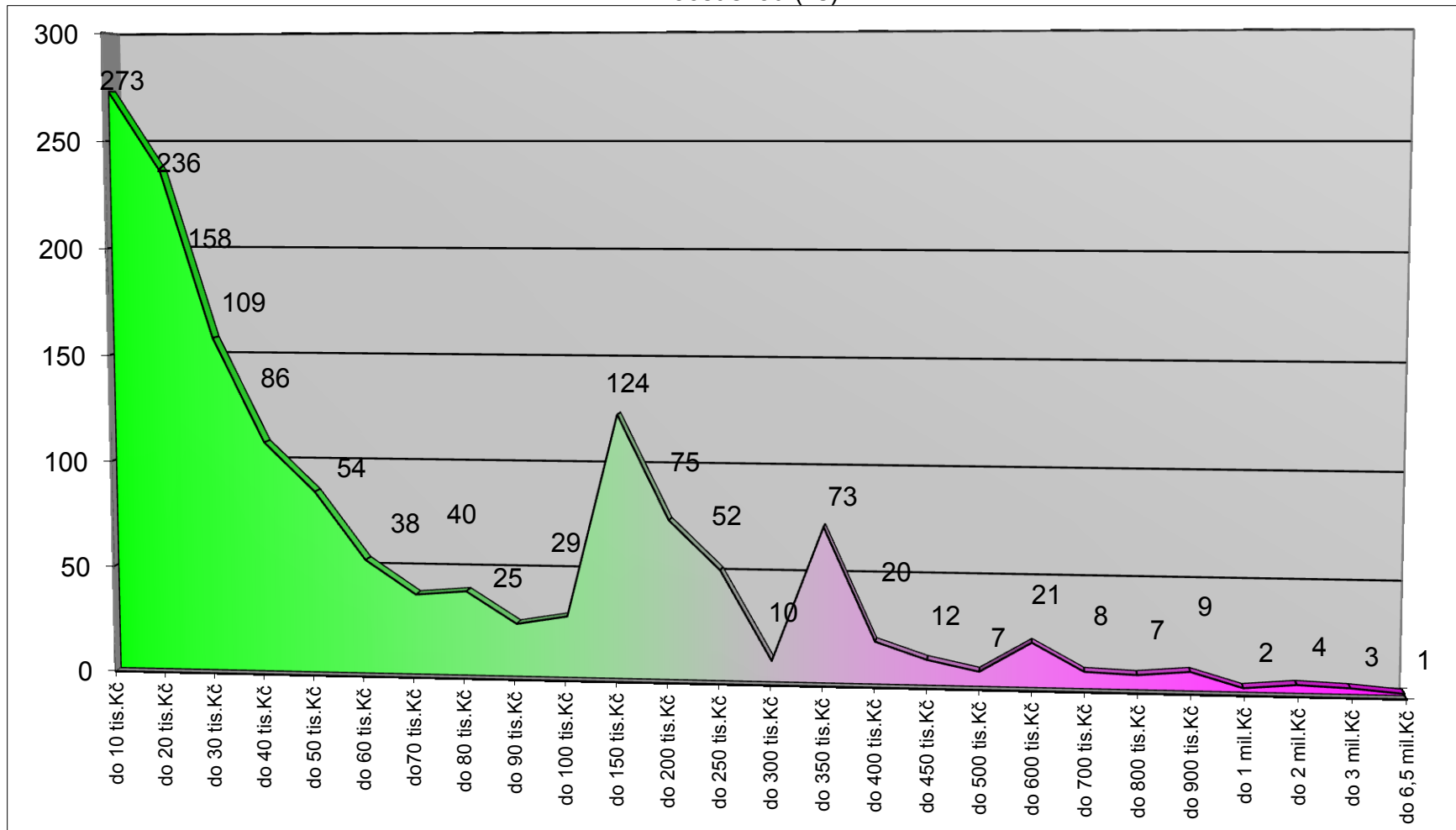
Pojišťovna Morava

VZNIKLÁ ŠKODA (v Kč)

Pojišťovna Morava

Počet škod (ks)

Alternativní způsoby rozložení rizik velkého rozsahu - státem zřízená zajišťovna

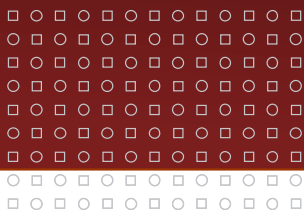
- Právo EU S II - tato směrnice se nevztahuje na zajišťovací činnosti, **které provádí nebo plně zaručuje vláda členského státu, která tak jedná z důvodů závažného veřejného zájmu** jako poslední instance v zajištění, včetně okolností, kdy tuto její roli vyžaduje taková situace na trhu, v níž nelze získat přiměřené obchodní krytí.
- Část rizika se přenáší na takto vzniklou zajišťovnu, za jejíž závazky ručí stát.
- Podmínky zajištění jsou pro pojišťovny výhodnější, v době, kdy nejsou škody, se akumuluje podstatná část prostředků, které jsou investovány.

Alternativní způsoby rozložení rizik velkého rozsahu - státem zřízená zajišťovna

- **Příklad Japonsko - Japan Earthquake Reinsurance Company (J.E.R.).** Tento systém byl zřízen v roce 1960 a poskytuje celkové pokrytí cca US \$ 60 miliard. Při pojistné události závisí na výši škody, jak se stát, JER a zúčastněné NŽP podělí.
- JER kryje 100% pokud je škoda do 115 mld. jenů = 264,5 mld. Kč.
- Mezi 115 mld. a 13,5 biliony jenů kryje škody stát a pojišťovny, každý z 50%.
- Se zvyšováním škody podíl státu roste a podíl JER a pojišťoven se snižuje.
- Od 5,5 bilionů se plnění snižuje na pro rata bázi tj. poměrně.

Alternativní způsoby rozložení rizik velkého rozsahu - kapitálový trh

- Jde o alternativní přenos pojistných rizik na kapitálové trhy, kdy se kapitálové zdroje získávají emisí vhodných cenných papírů vázaných na pojištění.
- 50 zákona č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví, - **zajišťovací účelovou osobou** je osoba odlišná od pojišťovny nebo zajišťovny, která od pojišťoven nebo zajišťoven přebírá pojistná nebo zajistná rizika a tuto činnost plně financuje prostřednictvím zdrojů získaných z vydávaných dluhopisů nebo jiným způsobem financování, přičemž práva věřitelů z těchto dluhopisů nebo jiného způsobu financování jsou podřízena závazkům z této činnosti, a které bylo uděleno povolení k této činnosti v zahraničí podle právních předpisů státu jejího sídla nebo místa jejího podnikání.

Alternativní způsoby rozložení rizik velkého rozsahu - kapitálový trh

- Nejčastějším typem pojistných dluhopisů jsou katastrofické dluhopisy. Jde o vysoce ziskové dluhopisy s rizikem neplnění závazků v případě živelní katastrofy.
- Spouštěčem je škodní index jako standardizovaný průměrný škodný průběh v určitém regionu daného pojistného rizika měřený renomovanou agenturou.
- Je-li překročena stanovená mez, pak investor ztrácí nárok na výplatu dluhopisového kuponu, popř. nominální hodnoty dluhopisu.
- Podmínkou je dostatečně velký kapitálový trh. Využívány jsou např. v USA nebo Japonsku.

Alternativní způsoby rozložení rizik velkého rozsahu - pooly

- Jde o společenství pojišťoven, resp. zajišťoven, jehož účelem je krytí pojištěného rizika určitého typu.
- Škodní důsledky se rozloží mezi více pojišťoven, resp. zajišťoven, výrazně se zvýší finanční síla a upisovací kapacita takového subjektu, s čímž je spojeno výrazné zvýšení akceptovatelných rizik, která by jinak byla těžce pojistitelná nebo vůbec nepojistitelná. Zvýší se tak i homogenita pojistného kmene, transparentnost upisování a kontrolovatelnost kumulace rizik. Současně se zredukují správní náklady a dostupnějšími jsou i podklady pro pojistnou statistiku.

Alternativní způsoby rozložení rizik velkého rozsahu - pooly

- Lze rozlišit dvě základní formy poolu, a to **soupojistný pool**, kdy se více pojišťoven podílí na krytí rizika, které jinak přesahuje jejich pojistnou kapacitu. Každá z pojišťoven ručí za tu část rizika, kterou převzala a ve stejném poměru má nárok i na odpovídající část pojistného.
- Druhou formou je tzv. **zajistný pool**, kdy každý člen uzavírá jednotlivé pojistné smlouvy, ze kterých si ponechá svůj vlastní vrub a zbytek je rozdělen do zajištění mezi jednotlivé členy poolu.

Alternativní způsoby rozložení rizik velkého rozsahu - pooly

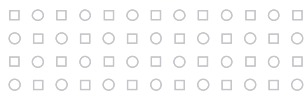
ČESKÝ JADERNÝ POJIŠŤOVACÍ POOL

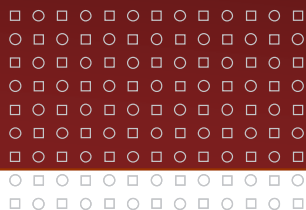
- **Pojištění zákonné odpovědnosti provozovatele jaderného zařízení za jaderné škody** vzniklé třetím stranám z provozu jaderného zařízení nebo z přepravy jaderného materiálu (povinné pojištění - dle ustanovení zákona č. 18/1997 Sb. o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (atomový zákon) a o změně a doplnění některých zákonů). Toto pojištění je určeno především:
 - držitelům povolení k provozu jaderného zařízení nebo k jakékoliv činnosti spojené s užíváním jaderného zařízení,
 - držitelům povolení k přepravě jaderného materiálu, kteří jsou dle atomového zákona provozovatelem odpovědnými za jadernou škodu podle mezinárodní smlouvy (Vídeňské úmluvy o občanskoprávní odpovědnosti za jaderné škody), kterou je Česká republika vázána.
- **Pojištění odpovědnosti dodavatelů zařízení a služeb pro jaderný průmysl**
- **Pojištění provozovatelů zdrojů ionizujícího záření (radionuklidových zářičů),** kterým atomový zákon neukládá povinnost uzavřít pojištění odpovědnosti za jaderné škody vzniklé třetím stranám, kteří však takové pojištění považují za potřebné pro zajištění ochrany jejich podnikatelských aktivit (dobrovolné pojištění).
- **Pojištění odpovědnosti členů představenstva a dozorčí rady akciové společnosti za škodu vzniklou v důsledku jaderné škody.** Toto pojištění lze sjednat pouze pro klienty, kteří mají sjednané platné pojištění odpovědnosti za konvenční (tj. nejadernou) škodu členů představenstva a dozorčí rady akciové společnosti.
- **Pojištění obecné odpovědnosti provozovatelů jaderných zařízení (pojištění nejaderných škod).** Toto pojištění se nabízí pouze jako doplňkové pojištění k výše uvedeným pojištěním a) a c).

Závěr

- Existuje více způsobů, jak dosáhnout vyšší propojištěnosti pro případ rizik spojených s živelními událostmi.
- Povinné pojištění je nerealizovatelné.
- Jsou-li rizika pojistitelná, měla by být pomoc státu vyloučena, resp. omezena.
- V záplavových zónách nestavět stavby, které sem nepatří a vlastníkům ohrožených staveb pomoci se přemístit.
- Soukromé pojišťovnictví by se mělo spolupodílet na řešení dopadů těchto událostí, přičemž míra je dána ochotou a možnostmi státu řešit nejen dopady těchto rizik, ale i způsoby, jak jim předcházet nebo alespoň zmírňovat jejich dopady.

Děkuji za pozornost

vladimir.prikryl@mfcrcr.cz

